

„Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!“

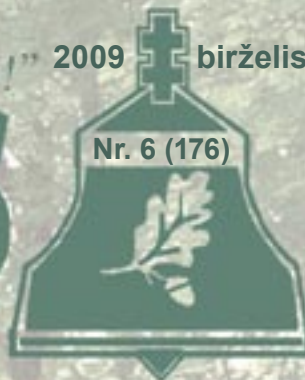
2009

birželis

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Nr. 6 (176)

Birželio 23-OJI – 1941 m. SUKILIMO PRIEŠ SOVIETINĮ OKUPANTĄ DIENA

Kenotafas sukilėliams Naujosiose Rasose
(Lietuvių sąjungos „Tauta ir Tėvynė“ nuotrauka)

Sveikiname

Birželio 7-tą – Tėvo dieną – sveikiname visus senelius ir tėvelius!

Petrą Juodelę
85-mečio proga

Onutę Adomavičienę
80-mečio proga

Danielių Gužą
80-mečio proga

Joną Žentelį
80-mečio proga

Kazį Valį
75-mečio proga

Petrą Čypą
60-mečio proga

Minime: birželio 14-tą – Gedulo ir vilties dieną, birželio 15-tą – Okupacijos ir genocido dieną

Žalgirio pergalės parke – Lietuvos vardo tūkstantmečio giraitė

*Kol jaunas, o broli, sėk pasėlio grūdus
Ir dirvos neapleiski! (V. Kudirka)*

Irena Burokienė

Automagistralės Vilnius- Kaunas-Klaipėda, ties Cinkiškės sankryža, Babtų seniūnijoje Kauno rajone, į kurią Žalgirio pergalės parką (14 ha ploto sklype) 2009 04 25 susirinkusius iš įvairių Lietuvos vietų žmones pasitiko pučiamųjų orkestro muzika.

Renginio vedėja sveikino atvykusius garbingus svečius ir Lietuvą mylinčius žmones į taurią ir didingą šventę tokioje garbingoje vietoje. Gėlių padėjimu prie stogastulpių buvo pagerbti Žalgirio mūšio vadai. Krašto apsaugos savanorių pajėgų vado pulk. Antano Plieskio vadovaujami savanoriai iššovė tris patrankų salves. Aidint pučiamųjų orkestrui sugiedotas Lietuvos himnas.

Žodis suteiktas Kauno rajono vicemerui Petruui Mikelioniui. Vicemerai priminė, kad esame 600 metų Žalgirio mūšio jubiliejaus išvakarėse. Susirinkusius patikino, kad šiais metais parko sutvarkymui skirta 500 tūkstančių litų, kad bus pakeista žemės paskirtis, kas įgalins parko administraciją užsiimti komercine veikla. Vicemerai palinkėjo gero darbo sodinant Lietuvos tūkstantmečio giraitę.

Žodį tarė Lietuvai pagražinti draugijos atstovas, raginęs visus kiek leidžia jėgos, kaip kas išgali gražinti Lietuvą. Seimo narys Donatas Jankauskas dėkojo parko įkūrimo iniciatoriams ir visiems organizavusiems šią šventę.

Parko įkūrėjas Alfonsas Bajarskas tarė ačiū visiems aukojantiems savo laiką šiaip gražiai idėjai palaikyti, paminėjo, kad artimiausiu metu reikia kurti parko infrastruktūrą, pastatyti paminklą Žalgirio mūšiui atminti. Kalbėtojas paaiškino, kad šventės

metu bus pasodinti 24 medžiai: 10 ąžuolų, 10 liepų ir 4 kadagiai. Pasodinusieji ar kitaip prisidėjusieji gavo tai paliudijančias metrikas ir lankstinukus apie Žalgirio pergalės parką. Šventės dalyviai (daugelis tautiniais rūbais) folkloro ansamblių nariai, Vilniaus Vytautų klubo nariai dainavo lietuviškas dainas.

Medis – lietuviams šventas. Sodinkime, puoselėkime mūsų girias. Jos – mūsų praeities ir ateities atrama, prieglobstis, dvasios ir kūno maitintojos.

Mokytoja Irena Burokienė, moksleivis Vytenis Burokas, pulkininkas Antanas Pleskis

Žemėj Lietuvos ąžuolai žaliuos

Vilniaus PKT choras „LAISVĖ“ švenčia kūrybinės veiklos 20-metį!

Bronislovas Jankauskas, VPKT choro vadovas, kompozitorius

Mes, Vilniaus politinių kalinių ir tremtinių choro „LAISVĖ“ dalyviai, atėjome iš ten, kur mūsų tėvynėje Lietuvoje siautėjo raudonasis maras, kur su okupan-tais kovojo ir žuvo, o po to išniekinti buvo suguldyti miestų ir miestelių aikštėse ant akmens grindinio geriausi mūsų tautos sūnūs ir dukros. Mes atėjome iš ten, kur gyvuliniuose vagonuose ešelonais mus (jeigu tą siaubingą kelionę išgyvenome) nuvežė į Sibirą, į Kazachstaną ar į kitus sovietinius gulagus. Mes sugrįžome (jeigu šaltį, badą ir katorgišką darbą išgyvenome) iš Vorkutos, iš Jakutsko, Intos ir Narjan Maro, sugrįžome nuo Igarkos ir Lenos krantų, iš Niurbos miškų ir iš kitų sovietinių konclagerių. Mes esame iš tų, kurie visuomet tikėjo Lietuva ir lietuviais, kurių Tėvynės meilė buvo stipresnė už gyvenimą.

Mums teko ta didžiulė laimė, kad sulaukėme laisvos Lietuvos, kad aktyviai dalyvavome nepriklausomybės iškovojoje ir atkūrimo, kad mes savaip, naudodami mums palankiausias priemones – dainuodami tremtinių dainas – nuėjome 20 metų kelią, o visa jo istorija yra garbinga, turininga ir labai prasminga.

Nežinomas kovų už laisvę dalyvi ar dalyvė, poete Neringa, mūsų dainų aidas praėjo laisvės kovas, tremtį ir gulagus, sugrįžo į dar sovietų okupuotą Lietuvą, skambėjo pirmosiose dainuojančios revoliucijos dalyvių gretose ir išdidžiai tebeskamba laisvoje Tėvynėje, kuri 2009 metais švenčia Lietuvos vardo tūkstantmetį.

Deja, deja... Šiuo metu su apmaudu reikia pripažinti, kad tremtinių dainos skamba tik pačių tremtinių lūpose ir širdyse. Lietuvos valdžios institucijos sudarė tokią prof. Vytauto Miškinio vadovaujamą respublikinės Dainų šventės repertuaro sudarymo komisiją, kuri tėvynės meile ir patriotizmu persunktas tremtinių dainas iš viso ignoravo. Todėl mūsų ateitis, mūsų jaunimo, moksleivių ir studentų chorai Dainų šventės, skirtos Lietuvos vardo 1000-mečio paminėjimui, metu prie to liaudies muzikos klodo, kuris gimė pačiu sunkiausiu mūsų Tėvynei laikotarpiu ir kurios atvedė – pilna to žodžio prasme – į Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, prisiliesti negalės. Kaip neprisiminti tos tremtinių dainos, kuri, pasirodo, tinka ir Lietuvos vardo tūkstantmetį mininčiai laisvai ir nepriklausomai Lietuvai:

Brangi Tėvyne Lietuva,

Tavęs ar nemylėjom?

Bet kad nebus mums vietos čia,

Mes niekad netikėjom.

Taip... Baisiai apmaudu. Žeidžia iki pat širdies gelmių... Ir nėra kam pasiskusti. Mūsų Tėvynėje vyksta

„puota maro metu“, pasaulinės ekonomikos krizės laiku lieka tik viltis ir tikėjimas, kad tai laikina, kad ateis atsikvošėjimo metas, kad amžinosios žmogiškosios vertybės vėl užims vyraujančią vietą lietuvių protuose ir širdyse.

Vilniaus politinių kalinių ir tremtinių choras susibūrė dainuoti laisvės kovų ir tremties dainų 1988 metais, dar „perestroikos“ (persitvarkymo) Sovietų Sąjungoje metu. Tas sudėtingas, politinės krypties ryškiau dar nesuformavęs ir neparodęs laikotarpis suformavo Vilniaus politinių kalinių ir tremtinių choro pavadinimą „Mes nemirė“. Praėjus kūrybinės veiklos 10-mečiui, 15-mečiui choro dalyviai, pamirėjus mirtį, ėmė jaustis nejaukiai. Susitikimuose su moksleiviais, su jaunimu reikėjo pasiaiškinti, kodėl toks keistas choro vardas. Todėl remiantis didžiosios choro dalyvių daugumos nuomone choras pasirinko pavadinimą „Laisvė“, kaip labiausiai atitinkantį tremtinių dainų ir pačių choro dainininkų vidinį poreikį ir pagrindinį viso gyvenimo turinį.

Vilniaus politinių kalinių ir tremtinių choras švenčia kūrybinės veiklos 20-metį. Per tą laikotarpį daug kur pabuvota ir daug kam dainuota. Pradžioje – daugiausia tik pačios gražiausios, širdies gelmes paliečiančios laisvės kovų ir tremtinių dainos. Bet per 20 metų ir mieliausios dainos pabosta. Choro dalyviai ėmė prarasti aktyvumą repeticiuose. Visiems norėjosi kažko naujesnio, sudėtingesnio. Daug meniškų ir gražių dainų pagal tremtinių poetų ir kitų poetų eilėraščius yra sukūrę kompozitoriai. Pirmajai choro vadovei Paulinai Grigaliūnienei dėl susiklosčiusių gyvenimo aplinkybių 2000 metais pasitraukus iš choro vadovės pareigų, naujasis vadovas Bronislovas Jankauskas, jau anksčiau chore dirbęs chormeisteriu, dainininkų nuotaikas jautė ir žinojo, ko jie pageidautų.

Todėl iš repertuaro neišbraukdami ir visad širdyje kaip brangiausią turtą nešiodami kiekvieno sielai taip artimas tremtinių liaudies dainas, intensyviai dirbdami choristai išmoko ir koncertuose ėmė dainuoti keturbalses, tikram choriniam dainavimui atstovaujančias autorines dainas apie Tėvynę, apie laisvės kovų žiaurumus, apie tremties ir gulagų siaubą. Šiuo metu choras, turėdamas skaitlingą dainų repertuarą, kiekvienai progai gali pasirinkti, ar dainuoti originalias tremtinių dainas ar autorines dainas ir taip kuo išsamiau parodyti kolektyvo meninį lygį.

Tad imkite ir klausykite mus koncertuose, audio įrašuose, kino filmuose, bažnyčiose, svarbiausiose mūsų tautos šventėse, o mes:

Kol mūs bent vienas kvėpuoti gali,

Šlovinsim savo mylimą šalį.

(Iš choro himno „Mylimas choras“)

„Varpo“ informacija

Gegužė 9 d. Vilniaus Rotušė buvo pilnutėlė. Čia vyko VPKT choro kūrybinės veiklos 20-mečio jubiliejinis koncertas. Koncertą vedė jo prezidentė Elvyra Valaitienė, dirigavo choro vadovas Bronislovas Jankauskas, jam talkino koncertmeisterė Janina Kalinaitė. Skambėjo B. Jankausko, A. Paulavičiaus, V. Telksnio, B. Budriūno, V. Šablevičiaus tremtinių dainos. Dainomis „Laisvę“ sveikino Bronės Paulavičienės vadovaujamas Kauno PKT choras, šokiu – Vilniaus Radvilų gimnazijos merginų šokių kolektyvas (vadovė V. Balčiūnaitė), o padėkos raštais, gėlių puokštėmis bei sparnuotais žodžiais – meno kolektyvai, valstybinės ir visuomeninės organizacijos, choro rėmėjai ir globėjai, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai bei atskiri choro gerbėjai. LLKS atstovas choro vadovui, prezidentei ir koncertmeisteri įteikė padėkos raštus.

Ką pasakytum, Tėve?

Tėvo diena paminėti skiriame

Šnabždesiai, – iki šių dienų jų nekenčiu. Buvau vaikas ir su baime stebėdavau kaip mano

šeimininkai tyliai, paslapčia tarp savęs kalbasi žvilgčiodami į mane, – o aš tik vieno bijojau, kad

tos kalbos neliestų Tavęs, Tėte, kad Tu liktum gyvas, kad tik liktum.

Dažnai vakarais su ašaromis namiškiai aptarinėdavo žuvusius partizanus numestus miestelio grindinio centre, patvoryje, buvusius artimus kaimynus, gimines. Susigūžus kamputyje nedrįsdavau paklausti, nors blogos žinios nebūtų išdrįsę pasakyti vaikui. Springdama ašarom užmigdavau, guost nebuvo kam, žmonės svetimi, o mes tėvų palikti šeši mažamečiai vaikai, kaip kačiukai prie kryžkelės, su savo vaikiškom svajonėm, patiklumu, net nesuvokdami, kad dar visi sunkumai tik prieš akis ilgus metų metus.

Žmonės svetimi – ne svetimi, jie buvo patys artimiausi, slėpė, maitino partizano vaikus, nors už tokias paslaugas jiems grėsė negeresnė dalia, – Sibiras, ką jau ką o etiketes stalinizmo tarnai mokėjo pritaikyti.

Tėte, patys šviesiausi prisiminimai susiję su Tavimi vaikystėje, kai mes paskui Tave sekiodavome po kiemą, sodą, viskas mums buvo įdomu, su kokiomis fantazijomis, humoru pasakodavai apie šalis, knygas. Tu pats pirmasis mokytojas parodęs pirmąją raidę, Grįžulio Ratus. Mažai tų prisiminimų liko, jie tokie brangūs, kaip tas mažytis kryželis, kurį man padovanojai, ir tada aš mačiau Tave paskutinį kartą. „Vakare nubėk prie miškelio, tavęs lauks staigmena“ – aš supratau. Ilgas buvo vakaro laukimas, kiek kojos neša bėgau per arimą, pievą prie sutartos vietos, kur Tu laukei manęs, pakėlei ant rankų, o man tokia gėda, save laikiau diške o čia kaip mažą priglaudei prie savęs, aš vienintelį žodį daug kartų kartočiau „pasiilgau“. Padovanojai kryželį, gražų plytinės spalvos su akute ir sauja riešutų, tai buvo paskutinis mūsų pasimatymas, trumpas, skaudus, po to – tremtis į Sibirą.

Vežant į Sibirą vienoje stotelėje ešelonui sustojus, žmonės iš vagonų bėgo prie kolonėlės vandens, grįžę stebėjosi, kad matė ledą. Man tai buvo neįtikėtina, nes liepos mėnuo, o čia – ledo luitai. Iššokau iš vagono pažiūrėti, tuo metu kareiviai varė į vagonus. Pastebėjęs ant kaklo kryželį, kareivis stvėrė ir metė po vagono ratais, grįžau verkdamas netekus, Tėte, Tavo pačios brangiausios dovanos.

„Vaikeli, kelkis, prisirpo avietės“ – pašokau iš miego, viskas buvo taip tikra ir Tavo balsas, sodas ką Tu sodinai, džiaugeisi liepa, akacijomis, ajerais prie šulinio, dideliu plokščiu akmeniu vietoj slenkščio, ant kurio vakarais sėdėdavome. Į viską Tu žiūrėdavai kaip į stebuklą, tuo įtikindamas ir mane, deja, pašokusi iš miego supratau, kad tai buvo tik sapnas, vienintelis gražus sapnas. Dabar tik sudėlioju viską į savas lentynas. Žmonės visai svetimi tampa savais visam gyvenimui, dalindamiesi pastoge ir duona. Kokia rizika laikyti iš tremties pabėgusį vaiką kurio tėvai „liaudies priešai“.

Tėte, man gera likimas lėmė: visur sutikdavau gerus žmones, draugus. Bet mano broliams mažiems, išblaškytiems po visą Lietuvą, neužtektų ir rankų pirštų suskaičiuoti po kokiom pastogėm teko gyventi, matyti ir šilto, ir šalto bei būti kantriems ir tylesniems už žolę.

Dabar Lietuvos vadai tokie protingi, apsukrūs savo šeimai, aprūpindami savo vaikus, anūkus visu šimtmečiu į priekį, pasmailinę liežuvius įrodinėja kaip jie stengiasi Lietuvai. Įdomu, jei būtų rimtas reikalas, ar jie išdrįstų savo vilų, viešbučių, jachtų užvert duris, peršokt per dvimetrines tvoras ir eit į nežinią?

Tėte, o Tuėjai. Įdomu, ar yra statistika kiek našlaičiais liko partizanų vaikų. O Tu tremčiai, badui paaukojai šešis vaikus, dėl savo idėjų peržengei tą slenkstį, žinant, kad metų metus teks patirti baime, likti be savo pastogės. Valdžios medžiojami, niekam nereikalingi, bet laimei, buvom nuo mažens optimistai. Blogis, melas netraukė, o kiekvieną kartą atsidū-

rus kryžkelėje, klausdavome patys savęs: „O ką Tu pasakytum, Tėte?“

P. S. Dvidešimt metų laisvės. Nors iš mandagumo nepaklausia mūsų valdžios ponai: „Kaip jums sekasi, buvusių partizanų vaikai?“ O paprasti kaimo žmonės, kurie neturėdami aukštųjų mokslų diplomų, tačiau turėdami jautrias širdis, mums parodė ir teberodo, ką reiškia tikra atjauta, Šeima, Tėviškė, Tėvynė, Lietuva. Ačiū Jums Dzūkijos žmonės, ačiū Jums žuvusio Tėvo vardu, kad padėjote mums išlikti, čia padėkos žodį ištarti.

„Dainavos“ apygardos, „Dzūkų“ rinktinės, „Margio“ būrio vado Raklevičiaus-Mįslinčiaus vaikai

Raklevičiai prie tėvo kapo Punios šile, prie paminklinio akmens, pastatyto toje vietoje, kur jis žuvo: (stovi) Aldona, Vytautas, Stasys, (priekyje) Kazimieras ir Algirdas

Lietuvos partizanams

Irena Vaičekauskaitė

Pavasario sonata. Andante

(M. K. Č. „Vizijų šešėly“)

Padangių platybėse vėjų malūnai
Iš lėto jau suka žaliuosius sparnus.
Andante! Prie kojų tau nuolankiai klūpau,
Ir skrenda siela lyg daina per laukus.

Kalnai ir kalneliai. Maži kauburėliai.
Tai skaudūs atodūsiai vargo dienų.
Keliai ir takeliai užaugę, užžėlę,
Todėl mintimis aplankyt jų skrendu.

Pavasario dainos taip gaivios ir žydros
Čiurlena upeliais kiekvieno širdin.
Jau Floros vainikas matyt iš už miško.
Suskamba snieguolių varpeliai din-din.

O ant debesėlių aukščiausiojo kalno
Malūnas lyg krivio iškėlęs rankas
Švelniuotu legato padanges užvaldo
Žaibai malūnėlių tik dega gaidas.

Ak, gaidos! – Lakštingalos ir volungėlės!
Priglunda širdim prie žemelės šventos.
Išgirdę jų raudą, štai, rods, prisikėlė
Arai, sakalėliai – sūnai Lietuvos.

Užteks jums gedėti, seselės ir broliai!
Juk žadinti dvasią tai mūsų dalia
Tikėkit, sugrįš visos tautos namolio,
Kai žemė pravirks rasužėle gailia...

Ir džiaugsmo verpetai vėl nešasi širdis.
Nors skausmo taurė nevisai išgerta.
Te jus, kauburėliai-juodsparniai, pagirdys
Ši vėjo malūnų šviesi Sonata!

1987-03-27

Moterys partizaniniame kare

Partizanų vadovybė neskaitino visuotinio traukimosi į miškus, juolab neragino to daryti moterų ar jaunuolių, kuriems dar negrėsė tiesioginis pavojus būti suimtiems ar ištremtiems. Atvirkščiai, daugelis junginių vadų laikėsi gana griežtos pozicijos. „Mūsų Apygarda nėra jokia prieglauda ar šelpimo įstaiga, kad galėtume visus, kurie neturi vietos, priimti į savo tarpą“, - pabrėžiama Tauro apygardos vado Antano Baltūsis 1947 m. įsakyme. Vis dėlto, nemažai moterų dalijosi partizaninio gyvenimo sunkumais su broliais, vyrais, draugais...

Pasitraukti iš legalaus gyvenimo jas vertė valdžios institucijų persekiojimas dėl miškuose buvusių vyrų ar brolių, gresiantis pavojus būti suimtomis ar ištremtomis. Partizanų junginiuose moterys tvarkydavo raštvedybą, spausdindavo partizanų atsišaukimus, kreipimusis, laikraščius, slaugydavo sužeistuosius ir tik aplinkybių verčiamos paimdavo ginklą.

O kiek Lietuvos močiūčių, motinų, sesių gamino partizanams maistą, siuvo, mezgė, budėjo sargybose. Partizanai turėjo ginklą, turėjo paskutinį šovinį – sau. Moterys savo gynybai neturėjo nieko. Daugelis jų buvo ištremtos, kankinamos, įkalintos ar žuvo kraujuose bei gaisrų ugnyje. Be jų pasipriešinimas okupantams iškart būtų užgesęs.

*Įvertink jų auką, o Viešpatie geras,
Ir skausmą su ašarom lietą.
Priglausk prie Savęs užgydęs žaizdas,
Surinkęs vaikus iš pasviečių.*

Pagal Seimo svetainės medžiagą parengė
„Varpo“ redakcija

Vyčio apygardos partizanė medicinos sesuo Jadvyga Žardinskaitė-Daktaras Dolitis. 1952 m. suimta, įkalinta

Partizano Juozo Bulovo žmona poetė Diana Glemžaitė. Žuvo kartu su vyru 1949 m. lapkričio mėnesį

Vyčio apygardos partizanės Anelė Juzukėnienė-Liūtė (žuvo 1949 m.) ir Vincė Adomonytė-Bareikienė-Kunigaikštytė (žuvo 1950 03 02)

Dainavos apygardos partizanė Albina Neifaltienė-Pušelė (žuvo 1945 05 15 Kalniškės mūšyje)

Žemaičių apygardos Kardu rinktinės partizanė M. Rudneckienė. 1949 m. Žiema

Vyčio apygardos partizanės Jadvyga Žardinskaitė-Daktaras Dolitis ir Marytė Štarolytė-Audrų Kūdiki (suimta 1951 03 14)

Marijona Žiliūtė-Eglutė

Elena Palubeckaitė-Liudas

Kėstučio apygardos partizanė Ona ešinskaitė-Akacija su bendražygiais Adolfu Šetkumi (kairėje) ir Vladu Lukošiumi

Vytauto apygardos Liūto rinktinės partizanai. Iš kaires: 1. Antanas Morkūnas-Jaunutis; 2. T. Limba-Sakalas; 3. Bronius Morkūnas-Strausas; 5. Vytautas Guobužas-Viesulas. Priekyje – Zofija ešinsk-Gulbė

Vytauto apygardos partizanė Salomėja Galatilytė-Vaļantiejienė-Našlaitė su pusbroliu

Jie nevergavo okupantams

Dr. Aldona Kačerauskienė

Visuotinis partizanų sąjūdis, apėmęs visus Lietuvos gyventojų sluoksnius, prasidėjo nuo pat sovietinės okupacijos pradžios, tai yra nuo 1944 metų vasaros ir tęsėsi kone dešimt metų. Nustatyta, kad šiame „kare po karo“ su ginklu rankoje žuvo 20,2 tūkst. Laisvės kovotojų, 5 tūkst. beginklių asmenų, 186 tūkst. buvo įkalinti, iš jų 2,8 tūkst. sušaudyti ar nužudyti kalėjimuose, o dešimtys tūkstančių mirė GULAG-o lageriuose (Antanas Stasiškis). Per atkurtos nepriklausomos Lietuvos dvidešimtmetį įvairiais atminimo ženklais pažymėtos mūsų vietos, atkurti bunkeriai, partizanų išniekinimo vietose pastatyti paminklai.

Gegužės 23 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (pirmininkas Antanas Lukša) organizavo žygį Prisikėlimo apygardos partizanų takais. Žygyje dalyvavo iš Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Šiaulių, Radviliškio, Pakruojų, Kuršėnų ir kitų Lietuvos vietovių suvažiavę žmonės. Geltonaisiais mokykliniais autobusiukais važiavo įvairių mokyklų mokiniai. Aplankytos aštuonios partizanų kovas menančios vietos: Šeduva, Mėsaičiai, Šiaulėnai, Radviliškis, Ginkūnų kapinės (Šiaulių m.), Gulbino miškas, Kutaičiai ir Derveliai. Visur skambėjo partizanų dainos, jų žygius įprasminantys eilėraščiai, buvo sakomos kalbos, prisiminimais dalijosi dar gyvi žiaurios kankinimus ir gulagų siaubą išlaikę partizanai, jų ryšininkai, prie paminklų buvo dedamos gėlės, uždegamos žvakės. Dėl vietos stokos apžvelgsime tik keliuose vietose patirtus išpūdžius.

1949 metų vasarį Miknių sodyboje Mėnaičių kaime (Radviliškio raj.) vyko visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavimas, buvo įkurtas Lietuvos laisvės kovų sąjūdis, priimta Deklaracija. Pasakoja sodybos šeimininkė Julijona Petrėtienė: „Mūsų tėvas palaikė ryšius su partizanais, svirne jiems leido įrengti bunkerį, kuriame apsigyveno šeši vyrai. 1949 m. vasarį čia posėdžiavo partizanų vadai. Kai buvo pasirašoma Deklaracija, mūsų šeimos nariai buvo pakviesti dalyvauti. Tik aš, keturiolikmetė mergaitė,ėjau sargybą lauke. Po kiek laiko Viktoras Šniolis į bunkerį atnešė sužeistą partizaną. Nuoširdžiai slaugomas jis pasveiko ir vėl išėjo kovoti. Svirnas, kuriame buvo bunkeris, neišliko. Jį žadama atstatyti“. Šiandieną mus stebina ūkininkų Miknių šeimos begalinis noras padėti partizanams, jų pasiaukojimas bendram tautos reikalui, esant mirtinam pavojui žūti patiems, atsidurti lageryje. Retas atsitiktinumas – bunkeris nebuvo išduotas.

Radviliškio priemiestyje stovi didžiulis partizanų atminimui pastatytas paminklinis akmuo. Pasa-

*Mielas broleli, miela sesute,
Kai rasit kaulus mūsų miške,
Statykit kryžių, sodinkit rūtas;
Žinok, už laisvę žuvome mes*

Iš partizanų dainų

koja Viktoras Šniolis, partizano kelią pasirinkęs eidamas devynioliktuosius: „Man labai rūpėjo surasti partizano Vytauto, savo brolio, palaikus. Atgimimo pradžioje kai kas prasitarė, kad palaikai buvo metami į šulinį, kuris buvo Mėčionių sodybos tvarte. Sovietmečiu ten buvo pastatyta gamykla, kiemas išlietas asfaltu. Taigi sodybos – nė žymės. Susiradome sodybos šeimininko sūnų, kuris padėjo nustatyti vietą. Mano nuojauta neapgavo. Išlaužę asfaltą, radome akmeninį šulinį, o jame pusantro metro gylyje penkių vyrų palaikus; dar pakasę, radome vyro ir moters palaikus. Palaikus palaidojome“.

Gulbino miške (Šiaulių raj.) yra atstatytas partizanų bunkeris. Jame buvo įsikūręs Kunigaikščio Žvelgaičio rinktinės štabas. Čia buvo spausdinami atsišaukimai, planuojami žygiai... Įvykus išdavystei, 1952 metų kovo 19 dieną bunkeris buvo apsupamas NKVD kareivių. Partizanai pro liuko dangtį išsoko ir intensyviai atsišaudė. Trys iš jų žuvo. Dviems pavyko pasitraukti. Žuvusio partizano Boleslovo Kriščiūno-Klajūno sesuo Onutė ilgai klaidžiojo po mišką, ieškodama bunkerio vietos. Pagaliau surado. Kas norėjo geriau sužinoti partizanų gyvenimo sąlygas, galėjo pabuvoti bunkeryje. Drėgmė, oro trūkumas (net gęsta uždegta žvakė), šaltis... Tokiomis sąlygomis jie gyveno ne dieną ir ne dvi. Partizaninis karas tęsėsi kone dešimt metų. Partizanų žuvimo vietoje pastatytas aukštas medinis kryžius.

Žygyje Prisikėlimo apygardos partizanų takais dalyvavo Seimo nariai Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė, Vincė Vaidevutė Margevičienė, prof. Arimantas Dumčius.

Paminklas Prisikėlimo apygardos partizanams Šeduvoje, Radviliškio r.

Likimas lėmė išlikti

Juozas Vanagas, savanoris

Ištrigo atmintyje tėvo ištarti žodžiai: „Jei nebus skirta žūti, tu jūras perplauksi, jei – bus, tu šaukšte prigersi“. Tie žodžiai vėl aplanko, kai prisimenu anuos, Lietuvą ir jos patriotinį jaunimą ištikusius, negandų laikus.

Artėjant frontui iš rytų, generolo Povilo Plechavičiaus pakviesti, būrys jaunuolių iš Utenos gimnazijos savanoriais išėjome į Vietinę Rinktinę, kad stotume ginti Tėvynę nuo raudonojo okupanto. Buvau priimtas į Kariūnų mokyklą Marijampolėje. Tačiau, suvokęs nacių klastą įtraukti VR karius į nacių karinę struktūrą, generolas įsakė kariūnams ir kariams išsiskirstyti. Kas nespėjo pasitraukti, pateko į vokiečių nelaisvę, turėjo paklusti jų įsakymams, ką iš pasitraukusiųjų suėmė, kas dešimtą Panerių miške sušaudė. Man su daugeliu kariūnų pavyko ištrūkti ir pasiekti tėviškę.

Tėviškėje iškart, karininko A. Repšio organizuoti, per Svėdasus, Šimonis, Kupiškį, Vabalninką, Biržus, Bauskę į vakarus. 1944 m. liepos 29 d. daugelio būrių pasitarime buvo nutarta ginklu priešintis raudonajam okupantui po Tėvynės Apsaugos Rinktinių (TAR) vėliava. Su vokiečių karine vadovybe buvo sutarta, kad jinai aprūpins ginklais, šaudmenimis ir viskuo, ką tiekė ir savo kariuomenei. Kitą dieną po pasitarimo užėmėme fronto liniją palei Ventą, nes teritoriją iki jos jau buvo užėmusi sovietų kariuomenė. Šiame bare išbuvome tris savaites tik pasišaudydami, kol mus pakeitė iš Afrikos grįžę A. Riomero tankų dalinio likučiai bei maršalo H. Geringo aviacijos pėsstininkai. TAR savanoriai buvo atitraukti į užnugarį prie Sedos. Ten gavome ginklus, aprangą. Spalio 5 d. patraukėme į pirmąsias linijas, kur sovietai pradėjo pagrindinį puolimą Žemaitijos kryptimi. Išsidėstę ir įsitvirtinę apkasuose bei tranšėjose, gerai jas užmaskavę, laukėme antpuolio.

Kuršo žemėje, prie Rygos ir Liepojos vokiečiai buvo apsupti. Klaipėdos link nuo Mažeikių nenutrūkstama vilkstine vieškelio į Barstyčių pusę važiuo mašina prie mašinos. Mūsų kuopa buvo išsidėsčiusi palei šį kelią. Kai vilkstinę pradėjo bombarduoti sovietų lėktuvai, į mano apkasą išoko vokiečių vairuotojas, kuris pasisakė, kad du jo sūnūs žuvo rytų fronte, kad turi dvi dukras Bavarijoje, prašė, jei pasieksiu Bavariją, duotu adresu praneščiau, kad jį buvau sutikęs prie Sedos. Tuo momentu į apkasą krito ir sprogo bomba. Kai atgavau sąmonę, ausyse spengė, akis, nosį ir gerklę graužė aitrūs dūmai. Pasirodo, buvau nusviestas sprogimo bangos kokius 15–20 metrų nuo apkaso, apkaso vietoje – gili duobė. Degė subombarduotos mašinos. Rusų tankai jau buvo

praėję, juos sekė sovietų kariai. Iki Sedos buvo 3 – 4 kilometrai, kurlink griuvinėdamas, kad šauliams būtų sunkiau pataikyti, bėgau. Pribėgęs geležine tvora aptvertas Sedos žydų kapinės, šokau į jas per tvorą, tačiau, užkliuvus milinei, taip ir pakibau ant tvoros. Kai išsivadavau, puoliau prie Varduvos upės kitapus kapinių, kur mūsų kariai laikėsi atsišaudydami. Ant tilto prie Plechavičiaus malūno stovėjo tankas, nuo kurio buvo šaudoma išilgai upės, taigi mūsų kariai atsidūrė kryžminėje ugnyje. Šokęs į upę, bandžiau ją perplaukti, tačiau skandino prisigėrę vandens drabužiai. Kai nutvėrėme pavandeniu plaukiančią tuščią valtį, aštuoniese puolėm į ją ir apšaudomi plaukėme į kitą krantą. Kitą krantą gyvi pasiekėme trise.

Iš apsupimo ištrūkusių 17 kovotojų traukėme Klaipėdos link. Jau visai sutemus užėjome į pamiškės vienkiemį, kur gavome nakvynę daržinėje ant šieno. Po dviejų nemigo naktų įmigome taip, kad negirdėjome, kaip į kiemą sugužėjo rusai. Sodybos šeimininkas, kuris atsidūrė baisiame pavojuje, girdė kareivius samagonu, o mums nešė persirengimui įvairius drabužius. Persirengę, palikę vokiškas uniformas su lietuviškos trispalvės skydeliais, nespėję šeimininkui net padėkoti, iš daržinės nematomai prasmukome į greta esantį mišką.

Dviese su tėviškėnu Juozu Narbučiu nusprendėme traukti namų link. Tačiau kiek paėjęjus, pastebėjome ateinančią visą kuopą karių. Po komandų „ruki v verch“ (rankas aukštyn) ir „časy, sapogi“ (laikrodžius, batus), atėmė laikrodžius, iškeitė batus į rusiškus. Bet ir vėl susidūrėme su kitais rusų kariais. Pareikalavę „časy, sapogi“, pastebėjo, kad mūsų batai rusiški. Mus, įtarę nuavus rusų karininkus, nuvarė į sodyboje esantį kiaulių gardą, pastatė sargybinių, vėliau patardę, nusprendė sušaudyti. Jau buvo duota komanda „zariažai!“, kai išbėgo namų šeimininkė, kuri rusiškai paaiškino, kad esame jos giminaičiai ir tikrai buvome vokiečių išvaryti apkasų kasti. Karininkas, dar kartą apžiūrėjęs mūsų batus bei radęs, kad jie geresni nei jo kareivių, liepė apsikeisti, atėmė tai, ką dar turėjome, ir paleido.

Miškais per savaitę pasiekiau Tėviškę. Keliose vietose įrengiau slėptuves, bendravau su partizanais bei kitais besislapstančiais vyrais. Nuo Naujų metų pavyko vėl įstoti į Utenos gimnazijos septintą klasę. Vengdamas saugumiečių persekiojimo, įstojau į Panevėžio muzikos mokyklą bei suaugusiųjų gimnaziją. Baigęs ją, įstojau į Jėzuitų ordino Pagryžuvių

TAR skydelis

Autorius su moterų choro „Aidas“ dalyvėmis

naujokyną. 1947 metais, uždarius vienuolyną, vengdamas išsiaiškinimo dėl dalyvavimo VR ir PAR, su suklustais dokumentais įstojau į Vilniaus universitetą klasikinės filologijos studijuoti.

Mūsų dainininkų oktetas universitete laimėjo pirmą vietą, todėl 1950 m. Naujųjų Metų proga koncer-

tavome komjaunimui. Repertuare buvo caro laikų rusiška daina su žodžiais „ach ty dolia, moja dolia, ach ty doliuška moja, ach začėem ty, moja dolia, do Sibiri dovėla“ (ach tu, likime, mano likime, ach tu, likime, mano, ach kodėl tu, mano likime, į Sibirą nuvedei). Kadangi neseniai buvo praėjusi gausi tremtis į Sibirą, ne tik daina, bet ir dainininkai saugumui užkliuvo. Saugumas pusmetį tardė, verbavo. Nepavykus užverbuoti, iš universiteto pašalino.

Vėl įstojau į Tallat Kelpšos muzikos mokyklą, į Filharmonijos valstybinį chorą. Vėliau sekė moterų choro „Aidas“ organizavimas ir vadovavimas, studijos Konservatorijoje.

Teko suburti ir vadovauti bent dvylikai chorų, pabūti su jais Lenkijoje, Bulgarijoje, Čekoslovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Vokietijoje, Vietname, Birmoje Turkijoje, Graikijoje, Italijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje, nekalbant apie SSRS sąjungines šalis.

Jei saugumui būtų išaiškėjęs mano dalyvavimas VR ir TAR, mano kelionė būtų nukrypusi į „Sibiriją“. Ačiū Dievui, likimas lėmė kitaip. Lėmė išlikti, net tapti nusipelnusiu artistu.

Petras Juodelė

Skiriu Lietuvos Vietinės rinktinės 65-osioms metinėms pažymėti

Savanorių Lietuva

Lietuva – skausmo kryžiais parimusi žemė,
Lietuva amžių tūkstančio metų tauta,
Lietuva savanorių krauju pažymėta,
Kelyje laisvės vieškelio – žemė šventa

Istorijos negandas tu skaudžiai patyrei, –
Karo debesys temdė ramybę tautos:
Brovės priešai su kryžiais ir žvaigždėm klastingom,
Gviešės vėliavos tavo pily iškeltos.

Bet kardas lietuvių be prasmės nekabojo, –
Skaldė galvas atklydusių priešų klaikių.
Galiausiai į Žalgirio mūšį atėjo
Ir užbaigė kovą kryžiuočių laikų.

Daugel metų lietuvis Tėvynę apgynė,
Daugel krito sūnų žūtbutinėj kovoje,
Jų vardų neužmirš vėl pakilus Tėvynė,
Saugos atmintį jų savo žemėj šventoj.

Nuo sovietinio jungo, fašizmo atakų
Tėvynę apgynė savanorių narsa.
Narsa partizanų neblėstančių žygdarbių,
Palaimintų Viešpaties galios dvasia!

Brangūs broliai lietuviai, kariai savanoriai,
Ilsėkitės amžiais čia Panerių žemėj!
Teošia pušynai Jūsų atmintį orią,
Iš žygdarbių Jūsų tauta te stiprybę neblėstančią semia.

Birželio 11 d. 60-ios LLKS Deklaracijos signataro Vytauto Gužo-Kardo žuvimo metinės

Tą dieną Tauragės apskrityje Eržvilko valsčiuje Smaidrių kaime karinės-čekistinės operacijos metu žuvo Vakarų Lietuvos (Jūros) srities partizanų štabo žvalgybos skyriaus viršininkas, 1949 m. vasario 16-osios Partizanų Deklaracijos signataras kpt. Vytautas Gužas-Zigmas, Galiandra, Mindaugas, Kardas.

Vytautas Gužas ►

LLKS žinios

Balandžio 30 d. Vilniaus Karininkų ramovėje pagal Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos suteiktą atitinkamą statusą buvo įteikti Lietuvos savanorio ir Lietuvos Laisvės kovų dalyvio pažymėjimai.

Pažymėjimus įteikia komisijos pirmininkas Gintaras Šidlauskas

Stasiulevičių šeimos šešiams nariams suteiktas Laisvės kovų dalyvio statusas

Gegužės 2 d. Mūšios Didžiosios Kovos apygardos partizanų *parke* (Ukmergės r.) buvo monsinjoro Alfonso Svarinsko pašventintas, ukmergiškių, ypač Algirdo Karvelio, rūpesčiu sukurtas paminklas LIETUVOS MOTINOMS UŽ TĖVYNĖS LAISVĘ PAAUKOJUSIOMS SAVO VAIKUS 1009–2009

Birutė Žilėnienė, Zigmas Vašatkevičius, Algirdas Karvelis, Vytautas Vilūnas, Gražina Šaulienė, Albinas Kantra, mons. Alfonsas Svarinskas, vienuolė iš Olandijos, Romas Petras Šaulys

Gegužės 9 d. Šiaulių universiteto Centrinė rūmų Baltojoje salėje vyko trilogijos „Sibiro Alma Mater“ trečiosios knygos „Sibiro Alma Mater Post scriptum“, skirtos Lietuvos vardo tūkstantmečio sukakčiai paminėti, pristatymas. Knygos autorius ir sudarytojas Romualdas Baltutis.

Gegužės 16 d. Kauno Santakoje įvyko kariuomenės ir visuomenės šventė. Joje pirmą kartą Lietuvos kariuomenei atstovavo visos keturios kariuomenės pajėgų rūšys, buvo pademonstruota ne tik šiuolaikinė kariuomenė, bet ir pristatytos pokario laikų partizaninės kovos.

Gegužės 17 d. Vilniuje, minint Partizanų pagerbimo, kariuomenės ir visuomenės vienybės dieną, buvo pagerbti Lietuvos partizanai ir laisvės gynėjai. Lietuvos kariuomenės Šv. Ig-

VARPAS Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn.

Leidėjai Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, Architektų g. 8-4, LT-04210 Vilnius. Tel.: 2444619, 2442157.

Redaguoja redakcinė kolegija. Numerio dailininkė ir dizainerė Neringa Motiejūnaitė. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

170-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas Skaitykite „VARPA“ internete: www.lrs.lt/rezistencija

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)
Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas HANSABANKAS, Karoliniškių KA.
Sąskaita Nr. LT62.73000.10002492325

Išleido ir spausdino „Petro ofsetas“. Žalgirio g. 90, Vilnius. Tiražas 1000 vnt.

Aukos **VARPUI**

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

M. Šironienei – 100 Lt, A. Untanui – 20 Lt, G. Juškevičiui – 30 Lt, K. Gurskienei – 20 Lt, B. Čypienei – 30 Lt, I. Virketienei – 50 Lt, J. Jakavoniui – 10 Lt, J. Narkui – 20 Lt, O. Jurgelienei – 20 Lt, D. Kupriščenkienei – 20 Lt, J. Kojelinei – 20 Lt, J. Liutkienei – 20 Lt, B. Eriksonienei – 20 Lt, M. Janėnaitei – 10 Lt, V. Masikonui – 10 Lt, L. Bartkienei 30 Lt.

Dėkojame už pervestus 2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Už nuotraukas dėkojame: Edvardui Burokui, Antanui Burokui, dr. Juozui Parnarauskui, Jonui Puodžiui, Petriui Šauliui.

noto bažnyčioje buvo laikomos Padėkos šv. Mišios už partizanus ir Lietuvos gynėjus, giedojo Vilniaus įgulos karininkų ramovės choras „Aidas“. Vėliau Simono Daukanto aikštėje vyko Valstybės vėliavos keitimo ceremonija, prie Krašto apsaugos ministerijos prezidento Jono Žemaičio pagerbimas.

Prie J. Žemaičio paminklo

Pasakoja Algis Karosas

Prie paminklo Jagomastų šeimai

Gegužės 21 d. Paneriuose prie paminklo sušaudytiems Vietinės Rinktinės savanoriams Panerių bendruomenė paminėjo tragedijos 65-metį. Kalbėjo Panerių memorialo muziejaus vedėjas Algis Karosas, eiles skaitė Alfredas Guščius, Romaldas Mickevičius. Dalyviai taip pat aplankė paminklą sušaudytai Jagomastų šeimai.

LLKS valdybos ir „Varpo“ leidėjų iniciatyva, LGGRT centrui sutikus, pateikiamas sąrašas

asmenų, kuriems suteiktas Kario savanorio statusas

Vadovaujantis 2009 m. gegužės 20 d. Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos posėdžio protokolo Nr. 2PD-187 išvadomis ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinio direktoriaus 2009 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. 1V-90 yra pripažintas **Kario savanorio** teisinis statusas šiems ginkluoto pasipriešinimo dalyviams:

Vincutui (Vincui) Bulonui, gim. 1917 m. Alytaus apskr. Merkinės vlsč. (po mirties), Siaubo būrio partizanui, žuvusiam 1944 m.

Kaziui Antanui Gudauskui, gim. 1916 m. Kauno apskr. Garliavos vlsč. (po mirties), Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės partizanui, slap. Varnas, žuvusiam 1948 m. ginkluoto susirėmimo metu.

Kazimierui (Kaziui) Juškevičiui (Juškai), gim. 1898 m. Marijampolės apskr. Sasnavos vlsč. (po mirties), 1941 m. birželio mėn. 22 – 28 d. sukilimo dalyviui, mirusiam 1945 m. įkalinimo metu po teismo nuosprendžio įsiteisėjimo.

Feliksui Karbauskui, gim. 1929 m. Tauragės apskr. Šilalės vlsč., GULAG'o politinių kalinių sukilimo Ypatingajame lageryje Nr. 4 „Stepnoj“ (Steplagas) 1954 m. dalyviui, po sukilimo numalšinimo perkeltam į baudžiamąjį lagerį.

Zenonui Kregždei, gim. 1930 m. Raseinių apskr. Girkalnio vlsč. (po mirties), Kėstučio apygardos Vaidoto rinktinės partizanui, slap. Balandis, žuvusiam 1958 m.

Pranciškui (Pranui) Krivickui, gim. 1904 m. Biržų apskr. Biržų vlsč. (po mirties), kaip asmeniui, kuris 1940 m. birželio 15 d. ėjo Lietuvos Respublikos policijos tarnybą ir pirmosios sovietinės okupacijos (1940 – 1941 m.) metu buvo suimtas, įkalintas ir mirė 1944 m. įkalinimo metu po teismo nuosprendžio įsiteisėjimo. Atsargos kario laipsnis – leitenantas.

Vladislavui (Vladui) Kurmiui, gim. 1912 m. Šiaulių apskr. Gruzdzijų vlsč. (po mirties), Prano Petrylos būrio partizanui, žuvusiam ginkluoto susirėmimo metu (kovos lauke) 1945 m.

Jonui Matulevičiui, gim. 1929 m. Lazdijų apskr. Seirijų mstl. (po mirties), Dainavos apygardos Šarūno rinktinės Sakalo būrio partizanui, slap. Nemunas, žuvusiam 1951 m. ginkluoto susirėmimo metu.

Konstantinui (Kostui) Poručiiui, gim. 1895 m. Šiaulių apskr. Žagarės vlsč. (po mirties), kaip asmeniui, kuris 1940 m. birželio 15 d. ėjo Lietuvos Respublikos policijos tarnybą ir pirmosios sovietinės okupacijos (1940 – 1941 m.) metu buvo suimtas, įkalintas, nuteistas mirties bausme ir mirties bausmė įvykdyta 1942 m.

Konstantinui Puidokui, Juozapo, gim. 1930 m. Tauragės apskr. Vainuto mstl., rezervinio būrio „Jau-noji Lietuva“ nariui (partizanui), slap. Dobilas, dalyvavusiam ginkluotose operacijose.

Vincutui (Vikentij, Vincui) Pupeliui, gim. 1909 m. Zarasų apskr. Smalvų vlsč. (po mirties), 1941 m. birželio mėn. 22 – 28 d. sukilimo dalyviui, mirusiam 1954 m. tremties pasibaigus įkalinimui metu.

Jonui Romanovui, gim. 1906 m. Trakų apskr. Kaišadorių vlsč. (po mirties), 1941 m. birželio mėn. 22 – 28 d. sukilimo dalyviui, nuteistam mirties bausme ir mirties bausmė įvykdyta 1945 m.

Alfonsui Šepučiiui, gim. 1929 m. Tauragės apskr. Šilalės vlsč. (po mirties), Kėstučio apygardos Butagėdžio rinktinės Žalgirio būrio partizanui, slap. Šiaurys.

Juozui Šiliauskui, gim. 1915 m. Marijampolės apskr. Liudvinavo vlsč. (po mirties), 1941 m. birželio mėn. 22 – 28 d. sukilimo dalyviui.

Vilniaus Politinių kalinių ir tremtinių choro

„Laisvė“ jubiliejus Rotušėje

Choras „Laisvė“ (buvęs „Mes nemirė“)

**Tarp dainininkų – vadovas B. Jankauskas
ir prezidentė E. Valaitienė**

Koncertmeisterė J. Kalinaitė

Kauno PKT choras

Sveikina Danguolė Stonytė

Sveikina Petras Gvazdauskas